

Звіт про дослідження

Психосоціальний добробут у школі

в різномірних класах

Автори: Беата Папуда-Долінська, Павел Григель, Гжегож Шумський, Мацей Карвовський, Магдалена Бочковська, Анна Блащак, Катажина Веяк

Мовна редакція і коректура: Андрій Савенець

Дизайн обкладинки: Катажина Богуцька

Макет: www.dobryraport.pl

Верстка: Pracownia C&C Sp. z o.o.

ISBN: 978-83-68313-94-9

DOI: 10.24131/9788368313949

Зразок цитування: Папуда-Долінська Б., Григель П., Шумський Г., Карвовський М., Бочковська М., Блащак А., Веяк К. (2026). Психосоціальний добробут у школі в різnorідних класах. Звіт з дослідження. (І. Шевченко, пер.). Інститут освітніх досліджень – Державний науково-дослідний інститут. <https://doi.org/10.24131/9788368313949> (Оригінальна публікація – 2025).

Безкоштовний примірник

Варшава 2026

Copyright © Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2026

Видавець: Інститут освітніх досліджень – Державний науково-дослідний інститут
вул. Горчевська 8, 01-180 Варшава, Польща,
тел. +48 22 24 17 100

www.ibe.edu.pl

INSTYTUT BADAŃ
EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

Інформація про проєкт

Метою проєкту «Школа, доступна для всіх» є зміцнення компетенцій учителів-спеціалістів у наданні адекватної підтримки дітям та підліткам з урахуванням різноманітності їхніх потреб у сфері освіти та розвитку, включно зі школярами, які є біженцями з України, а також інтеграція багатогранного класного і загальношкільного середовища. У межах проєкту було розроблено низку інструментів, сприятливих для проведення виховних та спеціалізованих заходів, зокрема інтеграційних, які зможуть забезпечити серед школярів почуття спільноти та створення дружньої атмосфери в освітньому середовищі, передусім в контексті охорони психічного здоров'я молоді.

Публікація цього звіту була реалізована Інститутом освітніх досліджень – Державним науково-дослідним інститутом у партнерстві з Офісом ЮНІСЕФ з реагування на потреби біженців у Польщі та Міністерством національної освіти. Матеріали, зміст і погляди, викладені в цій публікації, представлені як особисті думки експертів, залучених до реалізації проєкту, і не обов'язково відображають позицію ЮНІСЕФ або донора. Це видання не ґрунтується на основі офіційних публікаційних стандартів ЮНІСЕФ, тому ЮНІСЕФ і донор не несуть відповідальності за можливі помилки.

Вступ

У звіті «Психосоціальний добробут у школі в різnorідних класах» представлено результати дослідження, проведеного в межах проєкту «Школа, доступна для всіх» (Accessible School for All – ASA), що здійснюється Інститутом освітніх досліджень – Державним науково-дослідним інститутом (IBE-PIB) у співпраці з ЮНІСЕФ та Міністерством національної освіти Республіки Польща. Ініціатива виникла у відповідь на динамічні зміни в польській шкільній системі, що нині охоплює понад 200 тисяч учнів з України – як мігрантів, так і біженців. Нові виклики підсилили вже наявні освітні потреби, пов'язані, зокрема, з інвалідністю, труднощами в міжособистісних взаєминах серед однолітків чи порушеннями ментального здоров'я.

Школа – окрім навчальної функції – виконує критично важливі соціальну та виховну місії. Вона створює простір для спілкування з однолітками, фізичного розвитку та персоналізованого супроводу кожного учня. Забезпечення безперервної та інклюзивної освіти є запорукою життєвого успіху молоді, попри будь-які соціальні, культурні чи фізичні відмінності. Неочікувана трансформація учнівського складу внаслідок подій 2022 року поставила перед закладами освіти нові навчальні та соціальні виклики, що потребують ретельного аналізу та системних рішень.

У цьому контексті моніторинг психосоціального добробуту школярів у освітньому та соціально-емоційному аспектах дає змогу краще зрозуміти їхні актуальні потреби й визначити напрями розробки програм для підтримки шкіл у створенні середовища, де кожен учень почуватиметься у безпеці та залученим у навчання. Дослідження проєкту ASA було зосереджене на двох категоріях школярів, найбільш вразливих до сучасних викликів: дітях з досвідом міграції з України та учнях з особливими освітніми потребами. Отримані результати не лише окреслюють масштаби проблем, а й слугують підґрунтям для пошуку рішень щодо організації шкільного життя, яке б сприяло гармонійному розвитку всіх без винятку дітей.

Мета дослідження

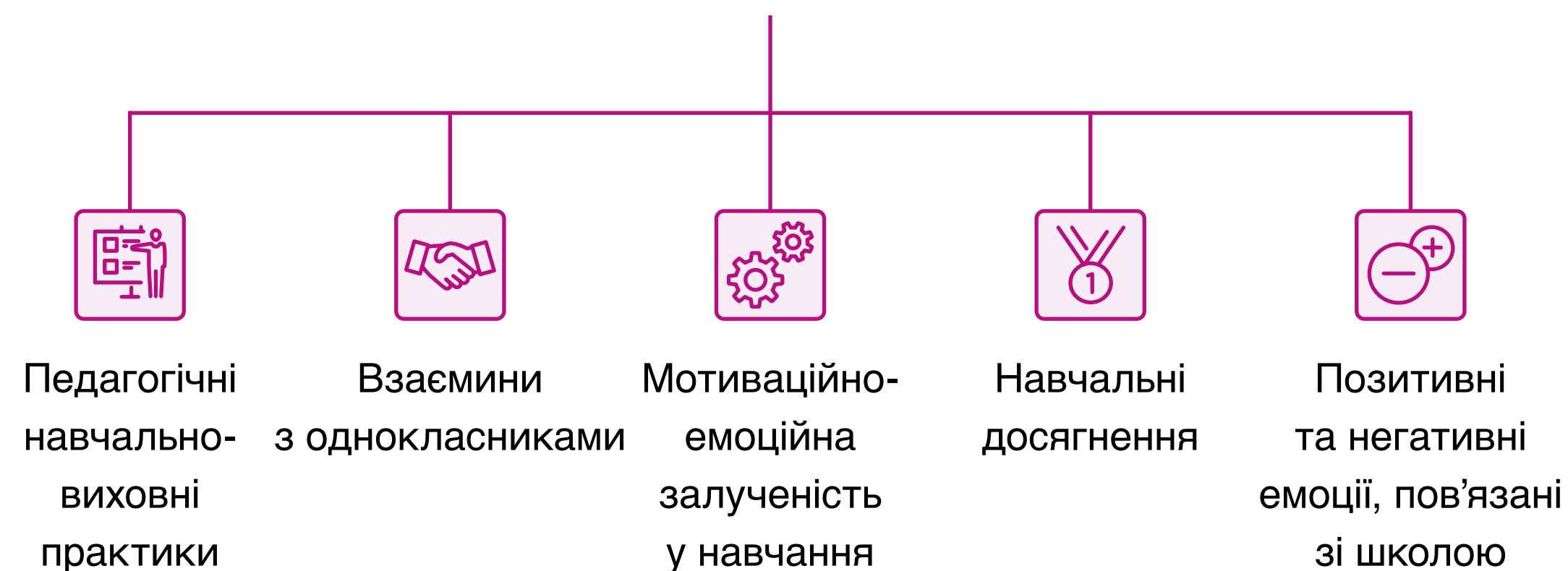
Метою дослідження була діагностика психосоціального добробуту школярів у різnorідних класах за п'ятьма вимірами, що охоплюють освітню та соціально-емоційну сфери. Особливу увагу зосереджено на порівнянні ситуації учнів-мігрантів з України та їхніх польських однолітків, а також на аналізі чинників диференціації міри добробуту, як-от: сімейний стан, рівень освіти, стать та наявність особливих освітніх потреб. Дослідження проводили в природних умовах загальноосвітніх шкіл, що дало змогу проаналізувати функціонування учнів у їхньому повсякденному житті. Отримані результати дозволять розробити дієві механізми підтримки шкіл у формуванні безпечного та стимулювального середовища, відкритого для кожного учня.

Що таке психосоціальний добробут у школі? Теоретична концепція

Психосоціальний добробут

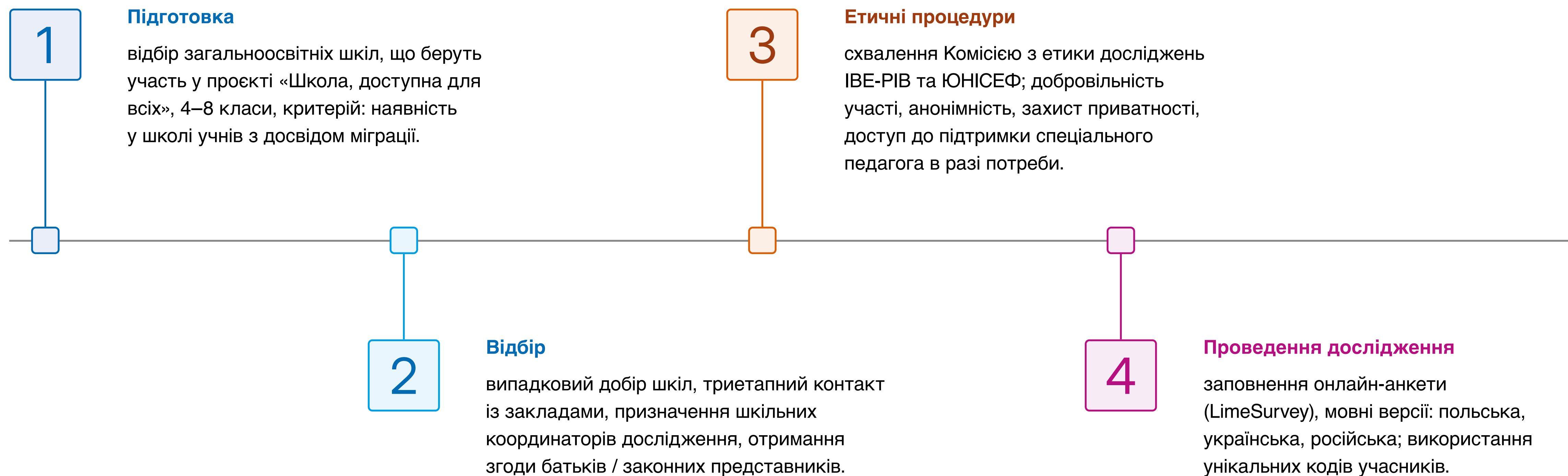
У нашому дослідженні психосоціальний добробут учнів у школі проаналізовано крізь призму моделі PERMA Селігмана, яка визначає психосоціальний добробут як ефект позитивних емоцій, залученості, соціальних зв'язків, відчуття мети та особистих досягнень. На цій основі ми визначили п'ять вимірів психосоціального добробуту в школі: освітні практики, стосунки з однолітками, мотиваційно-емоційну залученість, успішність у навчанні та емоційне ставлення до школи (позитивне та негативне).

Психосоціальний добробут

Методологія дослідження

Хід і організація дослідження

Характеристика використаного інструментарію дослідження

Вимір добробуту	Конкретний аспект	Інструмент
Педагогічні навчально-виховні практики	Сприйняття учнями практик інклюзивного навчання	<i>Inclusive Teaching Practices Scale – S-ITPS; subscale: Personalisation</i> <i>Шкала інклюзивних навчальних практик; підшкала «Персоналізація»</i>
	Сприйняття нерівності у ставленні з боку вчителя	<i>Teacher Discrimination Behavior – TDB</i> <i>Дискримінаційна поведінка вчителя</i>
Взаємини з однокласниками	Самотність і незадоволеність взаєминами з однолітками	<i>Loneliness and Social Dissatisfaction Questionnaire – LSDQ</i> <i>Опитувальник самотності й соціальної незадоволеності</i>
	Суб'єктивний статус серед однолітків	<i>Perceived Social Position among Peers Questionnaire – PSPPQ</i> <i>Опитувальник суб'єктивного соціального статусу серед ровесників</i>
	Сприйняття соціальної включеності	<i>Perceptions of Inclusion Questionnaire – PIQ; sub-scale: Social Inclusion – SI</i> <i>Опитувальник сприйняття інклюзії; підшкала «Соціальна включеність»</i>
	Досвіт зазнавання агресії з боку однолітків	<i>European Bullying Intervention Project Questionnaire – EBIPQ; sub-scale: Victimisation</i> <i>Опитувальник Європейського проєкту із запобігання насильству серед однолітків; підшкала «Віктимізація»</i>
	Міжособистісна самоефективність	<i>Self-Efficacy Questionnaire for Children – SEQ-C</i> <i>Опитувальник оцінки самоефективності для дітей</i>

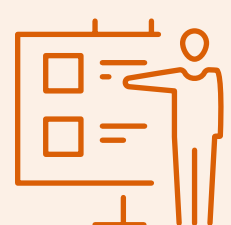
Вимір добробуту	Конкретний аспект	Інструмент
Мотиваційно-емоційна залученість у шкільне навчання	Відчуття освітньої мети	<i>Student’s Subjective Well-being Questionnaire; sub-scale: Educational Purpose Scale – EPS</i> <i>Опитувальник суб’єктивного добробуту учнів; підшкала «Освітня мета»</i>
	Академічна Я-концепція	<i>Perceptions of Inclusion Questionnaire – PIQ; sub-scale: Academic Self-Concept – ASC</i> <i>Опитувальник сприйняття інклюзії; підшкала «Академічна Я-концепція»</i>
	Емоційне ставлення до школи	<i>Perceptions of Inclusion Questionnaire – PIQ; sub-scale: Emotional Inclusion – EMI</i> <i>Опитувальник сприйняття інклюзії; підшкала «Емоційна залученість»</i>
Шкільні досягнення	Підсумкові річні оцінки	Підсумкові річні оцінки з польської мови в польській школі
		Підсумкові річні оцінки з математики в польській школі
Позитивні та негативні емоції, пов’язані зі школою	Шкільна тривожність	<i>Academic Anxiety Scale – AAS</i> <i>Шкала шкільної тривожності</i>
	Радість від навчання	<i>Student’s Subjective Well-being Questionnaire – SSWQ; sub-scale: Joy of Learning – JL</i> <i>Опитувальник суб’єктивного добробуту учнів; підшкала «Радість від навчання»</i>

Характеристика досліджуваної групи

23

школи

Дослідження було проведено **у школах, що беруть участь у проєкті** «Школа, доступна для всіх» (22 загальноосвітні школи та 1 інтеграційна школа).

78

класів

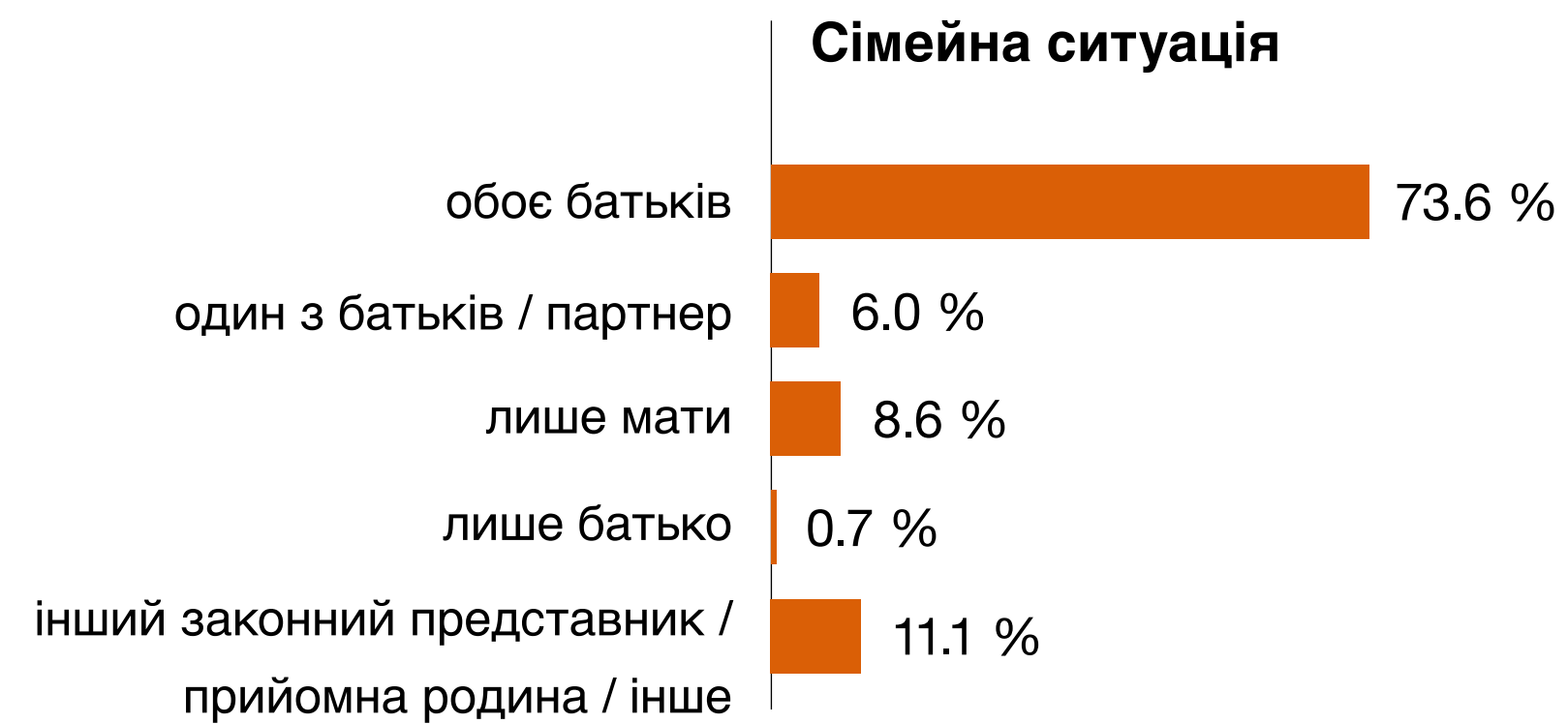
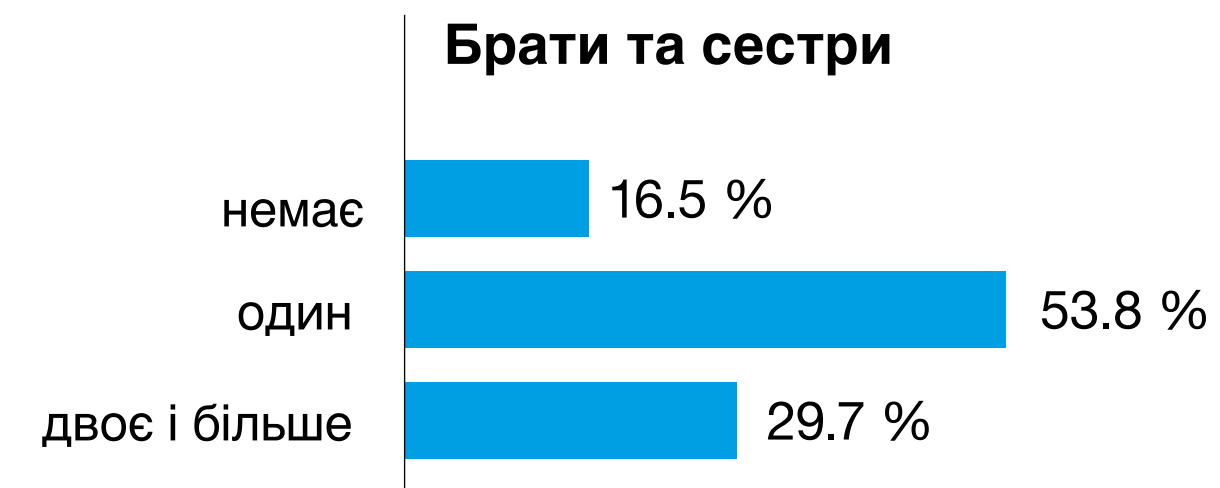
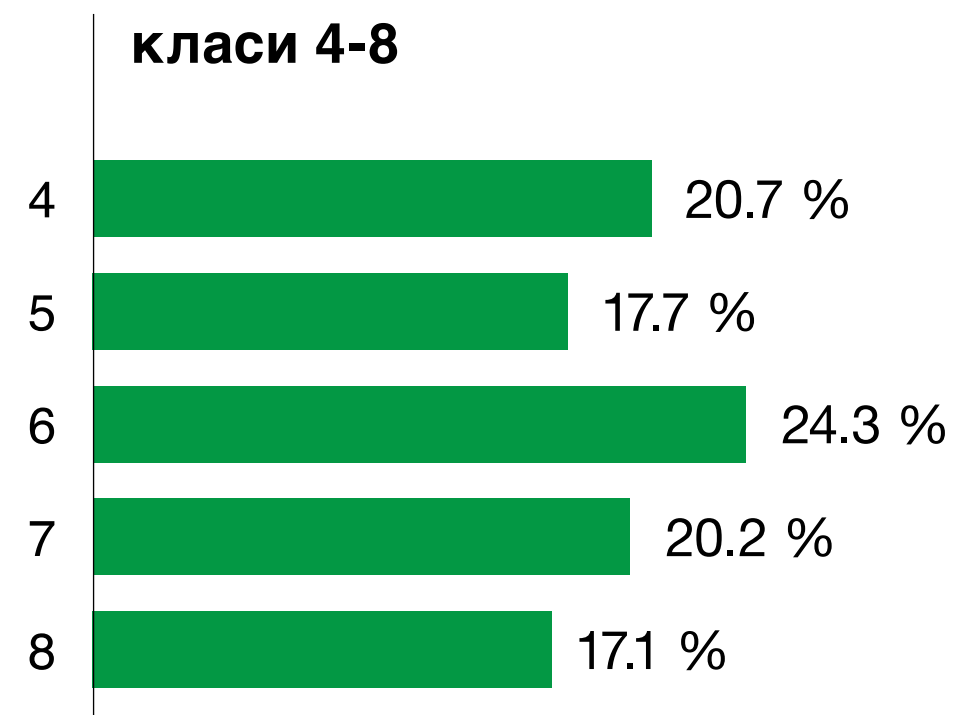
У дослідженні взяли участь учні з відповідних класів, батьки / законні представники яких надали **письмову згоду**.

1608

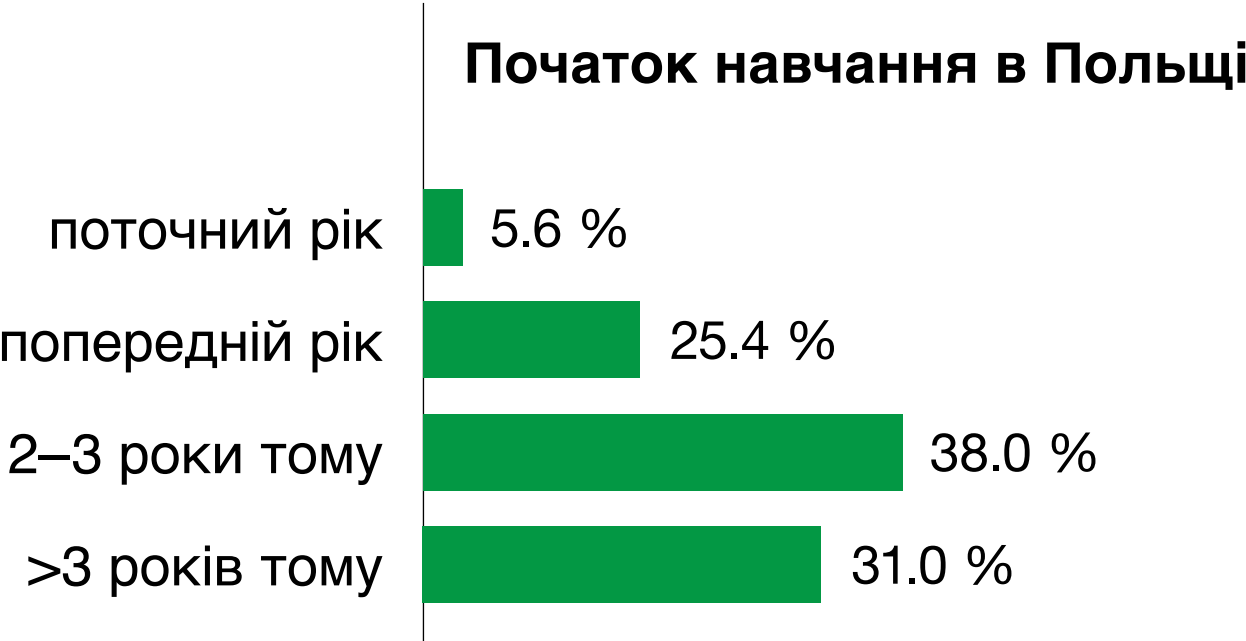
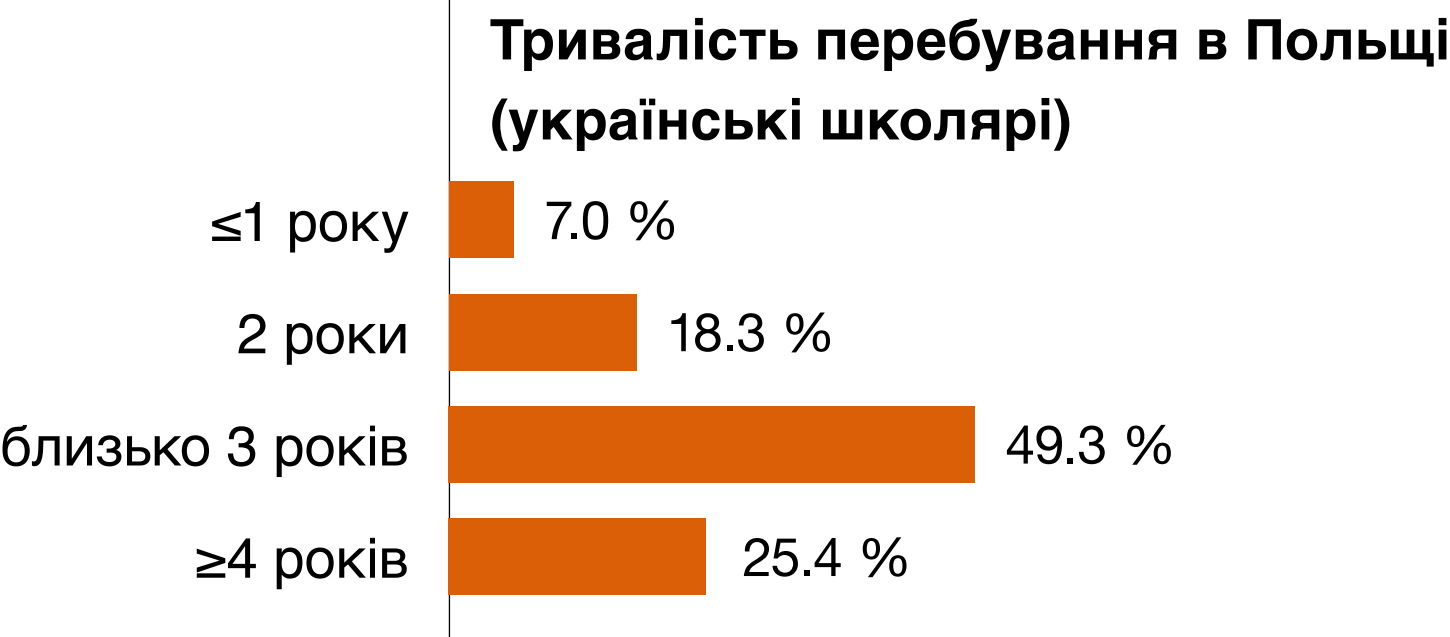
учнів

Обстежено 1608 учнів, з них **71 учень з міграційним досвідом з України** (4.4 %) та **307 учнів з особливими освітніми потребами**, які мають висновок або рішення про необхідність спеціальної освіти, видане психолого-педагогічним консультаційним центром (19.1 %).

Учні (всього)

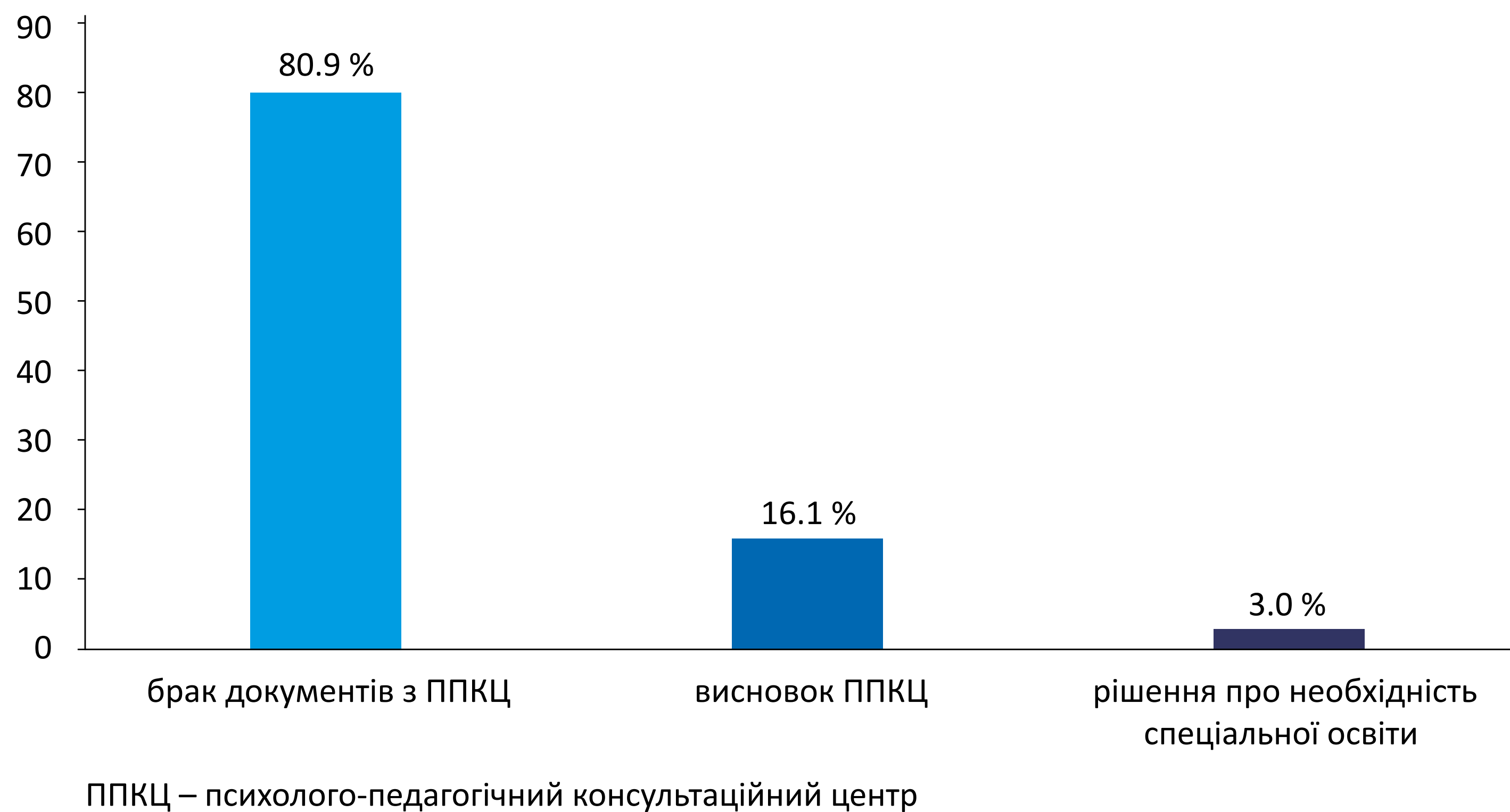

Учні з досвідом міграції з України

Учні з особливими освітніми потребами

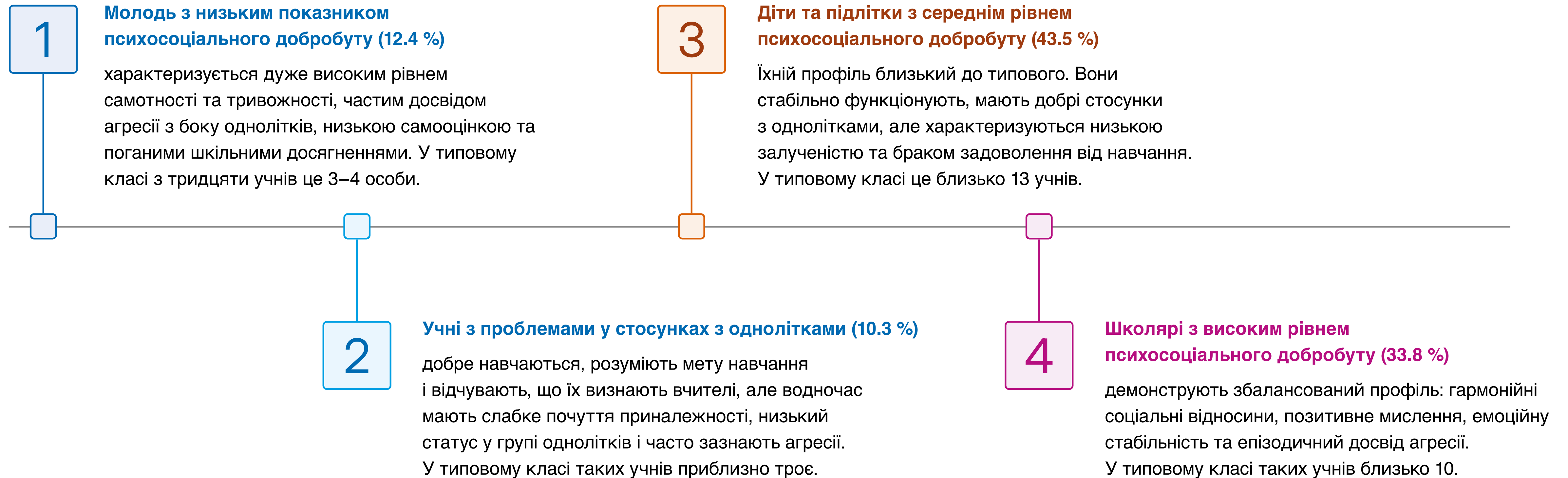
Наявність висновку про особливі освітні потреби є набагато поширенішим явищем, особливо в старших класах. Висновки, як правило, стосуються широкого спектра труднощів і часто передують подальшій діагностиці, тоді як рішення про необхідність спеціальної освіти стосується більш постійних і офіційно підтверджених потреб.

Головні висновки дослідження

1. Якою є загальна картина психосоціального добробуту школярів 4–8 класів?

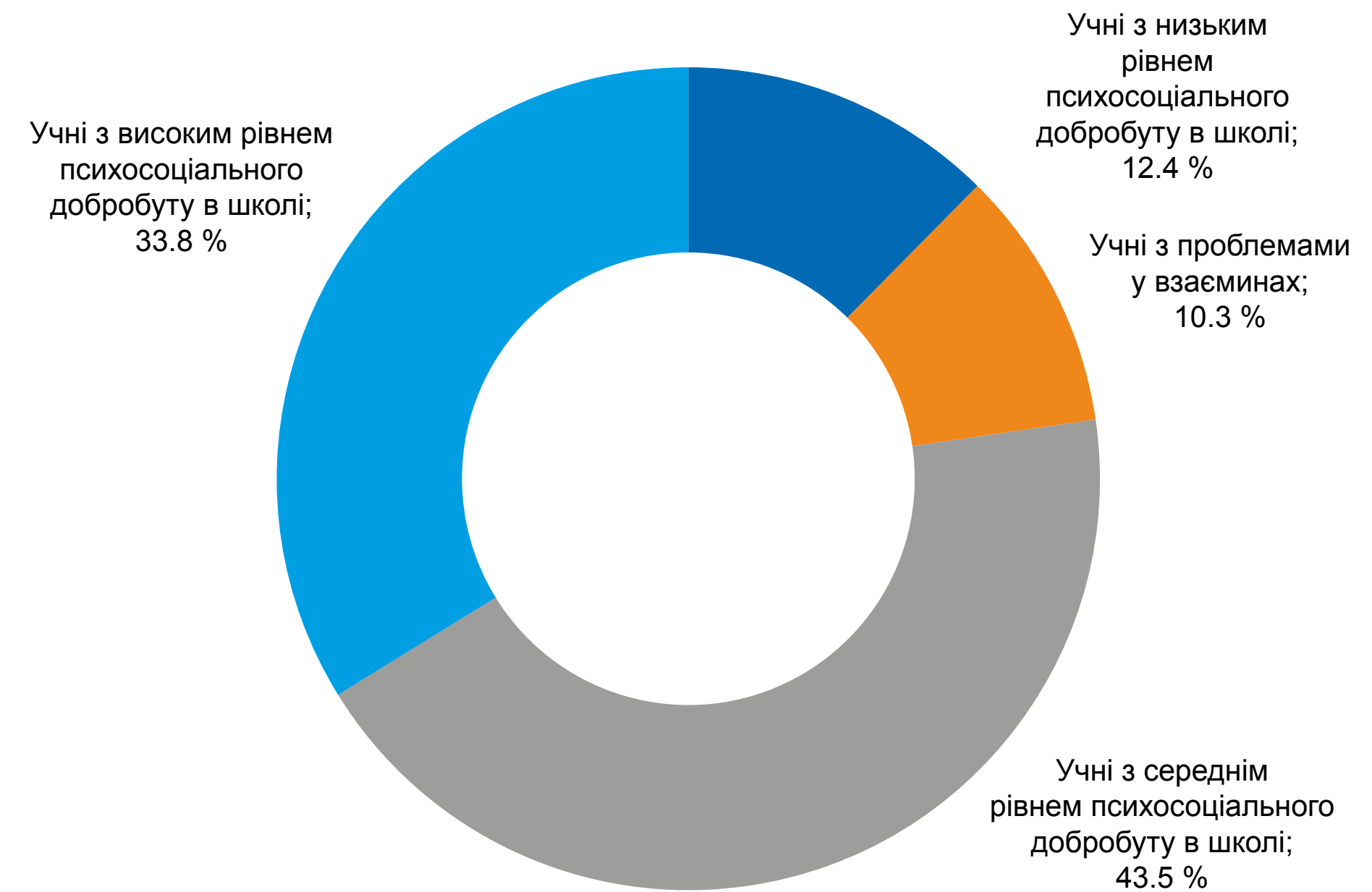
За результатами дослідження було виділено чотири групи учнів з різними профілями функціонування.

**Картина психосоціального добробуту школярів має
неоднорідний характер – поєднує як сильні сторони,
так і аспекти, що потребують особливої уваги.**

Сильні сторони психосоціального добробуту школярів у різномірних класах:

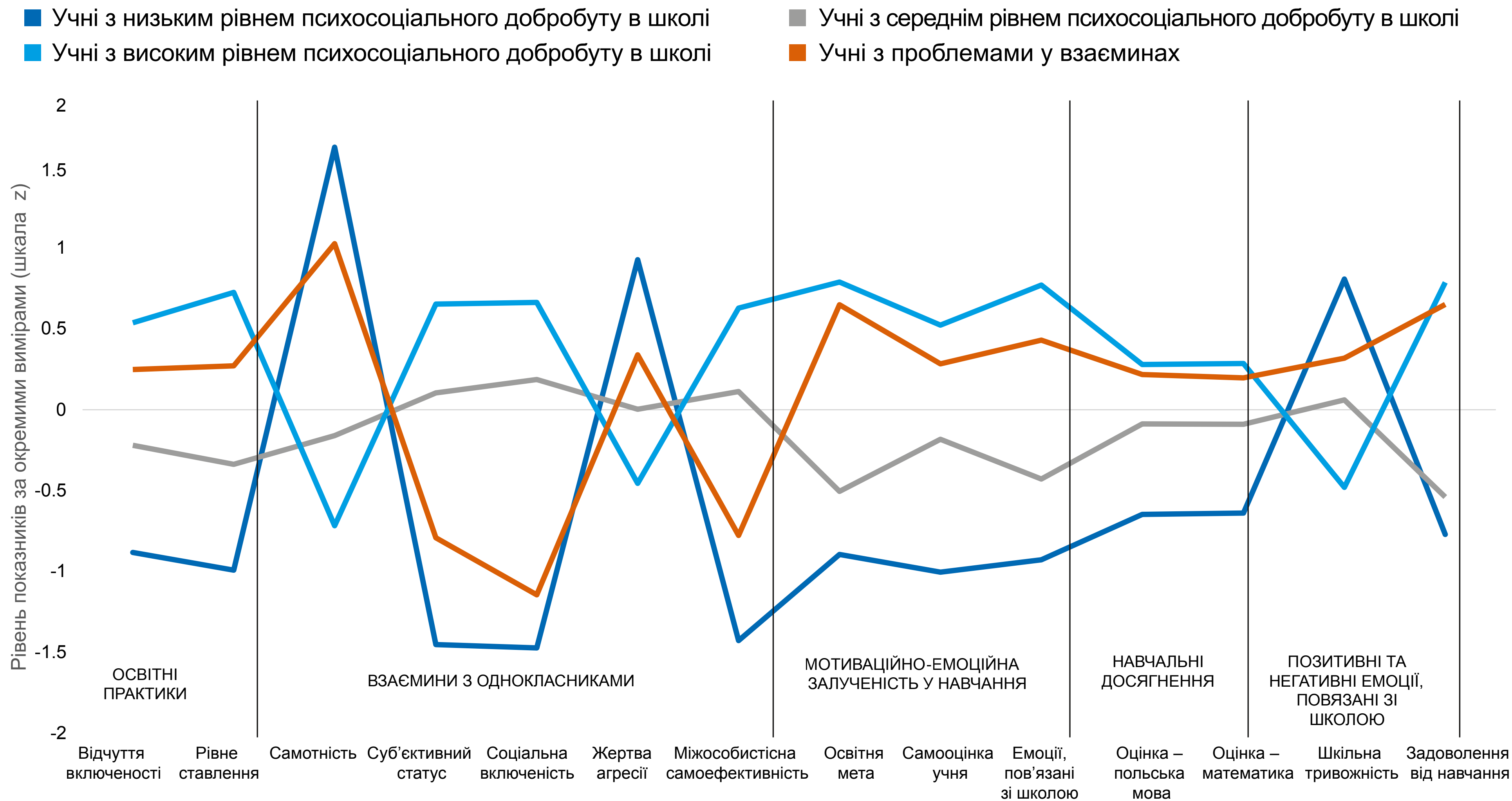
- позитивне сприйняття учительських практик, спрямованих на підтримку включеності;
- високий рівень соціальної інтеграції та стабільний статус серед однолітків;
- адекватна самооцінка як учня та позитивна динаміка досягнень;
- низький рівень задекларованої шкільної тривожності;
- стабільні успіхи в опануванні ключових предметів – польської мови та математики.

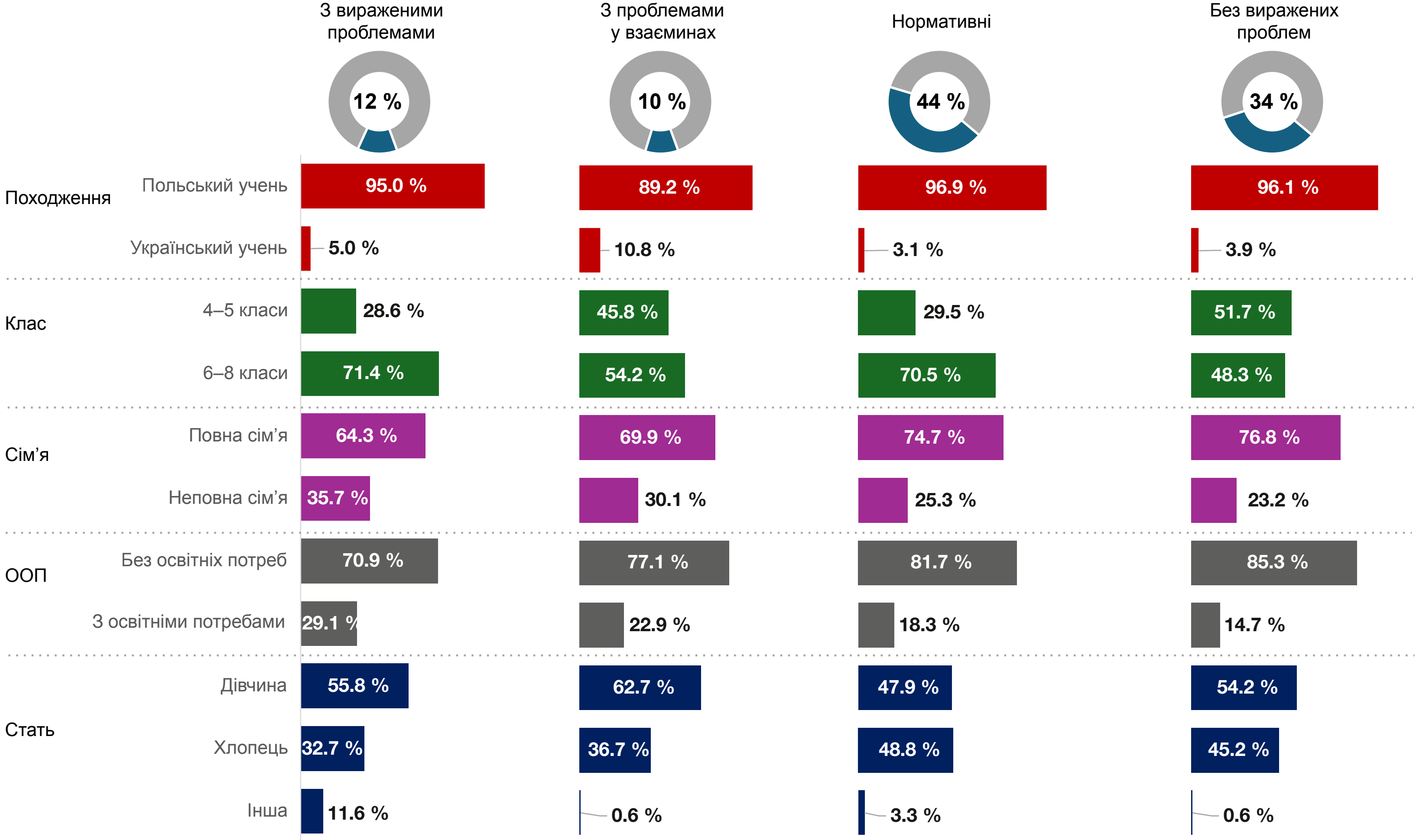
Сфери, що потребують уваги:

- помірне відчуття рівного ставлення з боку вчителів;
- слабкий емоційний зв'язок зі школою як інституцією (нижче нейтрального рівня);
- нечастий досвід агресії та позитивна самооцінка міжособистісних компетенцій;
- обмежена радість від навчання та низький рівень позитивних емоцій в освітньому контексті;
- більша варіативність в успішності з математики.

Школярі демонструють непогані успіхи в навчанні та міжособистісному спілкуванні, проте їхня емоційна залученість і задоволення від шкільного життя залишаються низькими, що потребує додаткової уваги та підтримки.

Майже кожен четвертий учень (22.7 %) відчуває симптоми психосоціального дискомфорту – це проявляється як в емоційно-мотиваційній сфері, так і у стосунках з однолітками. Дані свідчать, що до групи ризику передусім належать старшокласники початкової школи з неповних родин та школярі з ООП. Певною мірою це стосується також дітей-мігрантів та осіб з небінарною гендерною ідентичністю.

2. Характеристика різних вимірів психосоціального **добробуту** в школі

Педагогічні навчально-виховні практики

СПРИЙНЯТТЯ УЧНЯМИ ПРАКТИК ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ (S-ITPS)

Як саме вимірювали?

Школярі відповідали на сім тверджень за шкалою від 1 = «**так**» до 4 = «**ні**»

Як виділяли крайні категорії?

Кількість тверджень, на які учні відповіли «**ні**» або «**радше ні**», а також «**так**» або «**радше так**»

5 або більше
тверджень
з відповідями
«**ні**» або «**радше ні**»

16 %

Учні з низьким
сприйняттям
інтенсивності практик
інклюзивного
навчання

5 або більше
тверджень
з відповідями
«**так**» або «**радше так**»

63 %

Учні з високим
сприйняттям
інтенсивності практик
інклюзивного
навчання

СПРИЙНЯТТЯ НЕРІВНОСТІ У СТАВЛЕННІ (TDB)

Як саме вимірювали?

Школярі відповідали на сім тверджень за шкалою від
1 = «**зовсім не погоджуюся**» до 5 = «**цілком погоджуюся**»

Як виділяли крайні категорії?

Кількість тверджень, на які учні відповіли «**зовсім не погоджуюся**» або «**радше не погоджуюся**», а також «**радше погоджуюся**» або «**цілком погоджуюся**»

5 або більше тверджень
з відповідями
«**зовсім не погоджуюся**» або
«**радше не погоджуюся**»

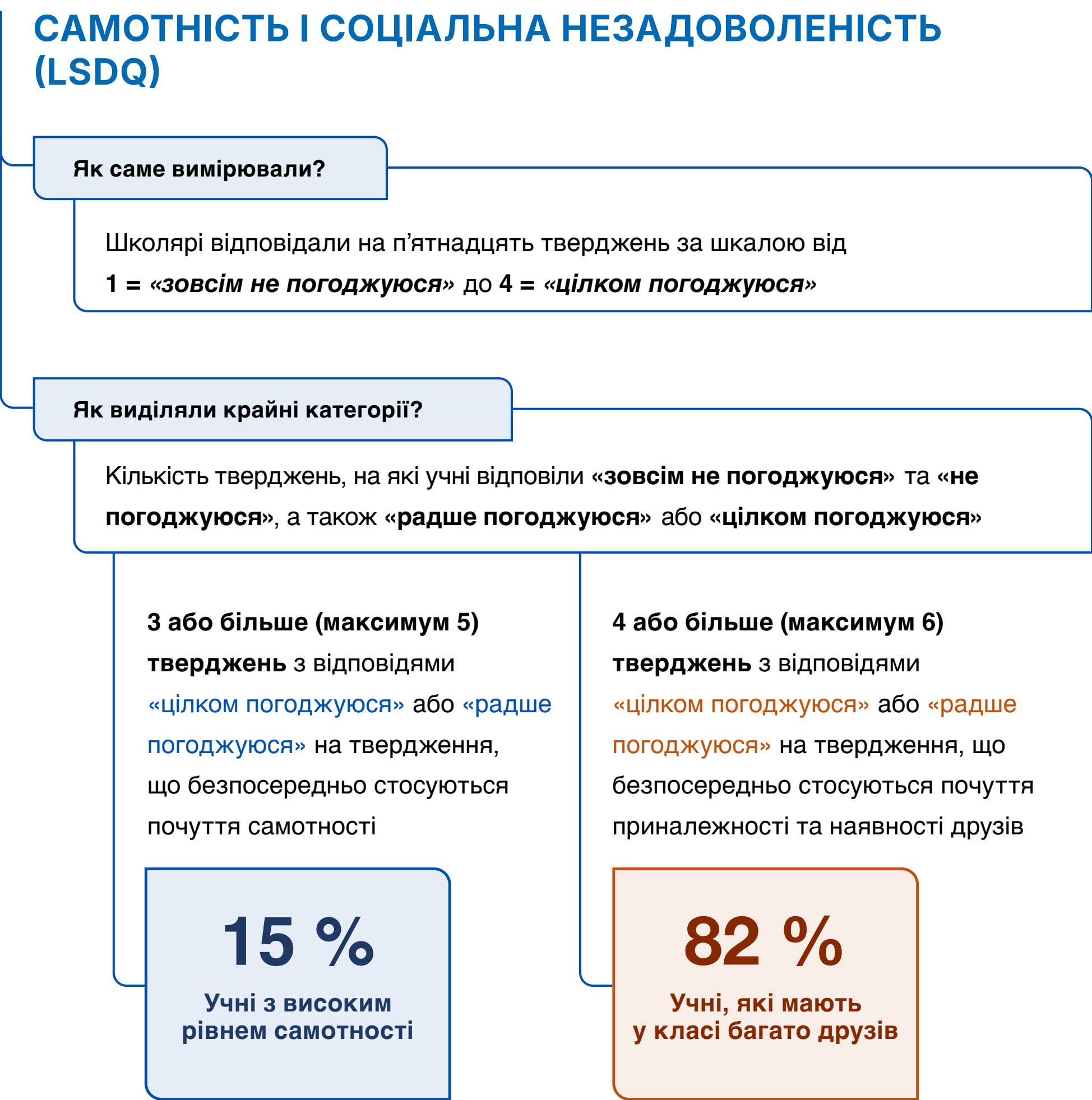
13 %

Учні, які відчувають
нерівне ставлення

5 або більше тверджень
з відповідями
«**радше погоджуюся**» або «**цілком
погоджуюся**»

33 %

Учні, які відчувають
рівне ставлення

СПРИЙНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВКЛЮЧЕНОСТІ (PIQ-SI)

Як саме вимірювали?

Школярі відповідали на чотири твердження за шкалою від
1 = «зовсім не погоджуюся» до 4 = «цілком погоджуюся»

Як виділяли крайні категорії?

Кількість тверджень, на які учні відповіли «**зовсім не погоджуюся**» або «**радше не погоджуюся**», а також «**радше погоджуюся**» або «**цілком погоджуюся**»

3 або 4 твердження
з відповідями
«**зовсім не погоджуюся**» або
«**радше не погоджуюся**»

11 %

Учні з низьким
відчуттям соціальної
включеності
(виключення)

3 або 4 твердження
з відповідями
«**радше погоджуюся**» або
«**цілком погоджуюся**»

82 %

Учні з високим
відчуттям соціальної
включеності

ДОСВІД ЗАЗНАВАННЯ АГРЕСІЇ З БОКУ ОДНОЛІТКІВ (EBIP-Q)

Як саме вимірювали?

Школярі відповідали на сім тверджень за шкалою від
1 = «ніколи» до 5 = «частіше, ніж раз на тиждень»

Як виділяли крайні категорії?

Кількість тверджень, на які учні відповіли «**ніколи**» та «**приблизно раз на місяць**
або **частіше**»

4 або більше тверджень (з 7)
з відповідями
«**ніколи**»

45 %

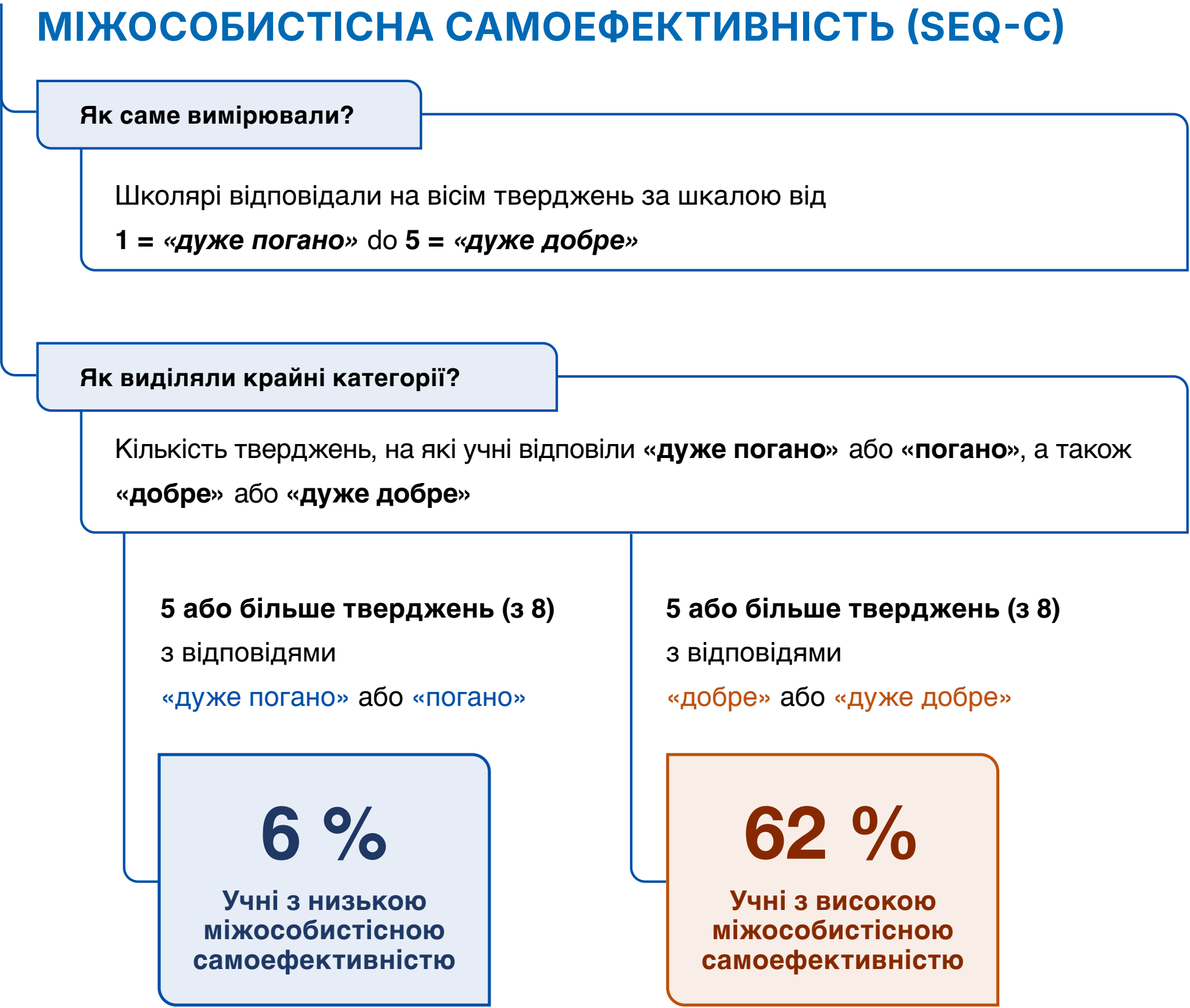
Учні з рідкісним
досвідом агресії
з боку однолітків

4 або більше тверджень (з 7)
з відповідями
«**приблизно раз на місяць** або **частіше**»

25 %

Учні з частим
досвідом агресії
з боку однолітків

МІЖОСОБИСТІСНА САМОЕФЕКТИВНІСТЬ (SEQ-C)

ВІДЧУТТЯ ОСВІТНЬОЇ МЕТИ (SSWQ-EPS)

УЧНІВСЬКА САМООЦІНКА (PIQ-ASC)

Як саме вимірювали?

Школярі відповідали на чотири твердження за шкалою від
1 = «зовсім не погоджуюся» до **4 = «цілком погоджуюся»**

Як виділяли крайні категорії?

Кількість тверджень, на які учні відповіли «зовсім не погоджуюся» або «**радше не погоджуюся**», а також «**радше погоджуюся**» або «**цілком погоджуюся**»

3 або 4 твердження
з відповідями
«зовсім не погоджуюся» або
«**радше не погоджуюся**»

42 %

Учні з низькою
учнівською
самооцінкою

3 або 4 твердження
з відповідями
«**радше погоджуюся**» або «**цілком**
погоджуюся»

58 %

Учні з високою
учнівською
самооцінкою

ЕМОЦІЙНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ШКОЛИ (PIQ-EMI)

Як саме вимірювали?

Школярі відповідали на чотири твердження за шкалою від
1 = «зовсім не погоджуюся» до **4 = «цілком погоджуюся»**

Як виділяли крайні категорії?

Кількість тверджень, на які учні відповіли «зовсім не погоджуюся» або «**радше не погоджуюся**», а також «**радше погоджуюся**» або «**цілком погоджуюся**»

3 або 4 твердження
з відповідями
«зовсім не погоджуюся» або
«**радше не погоджуюся**»

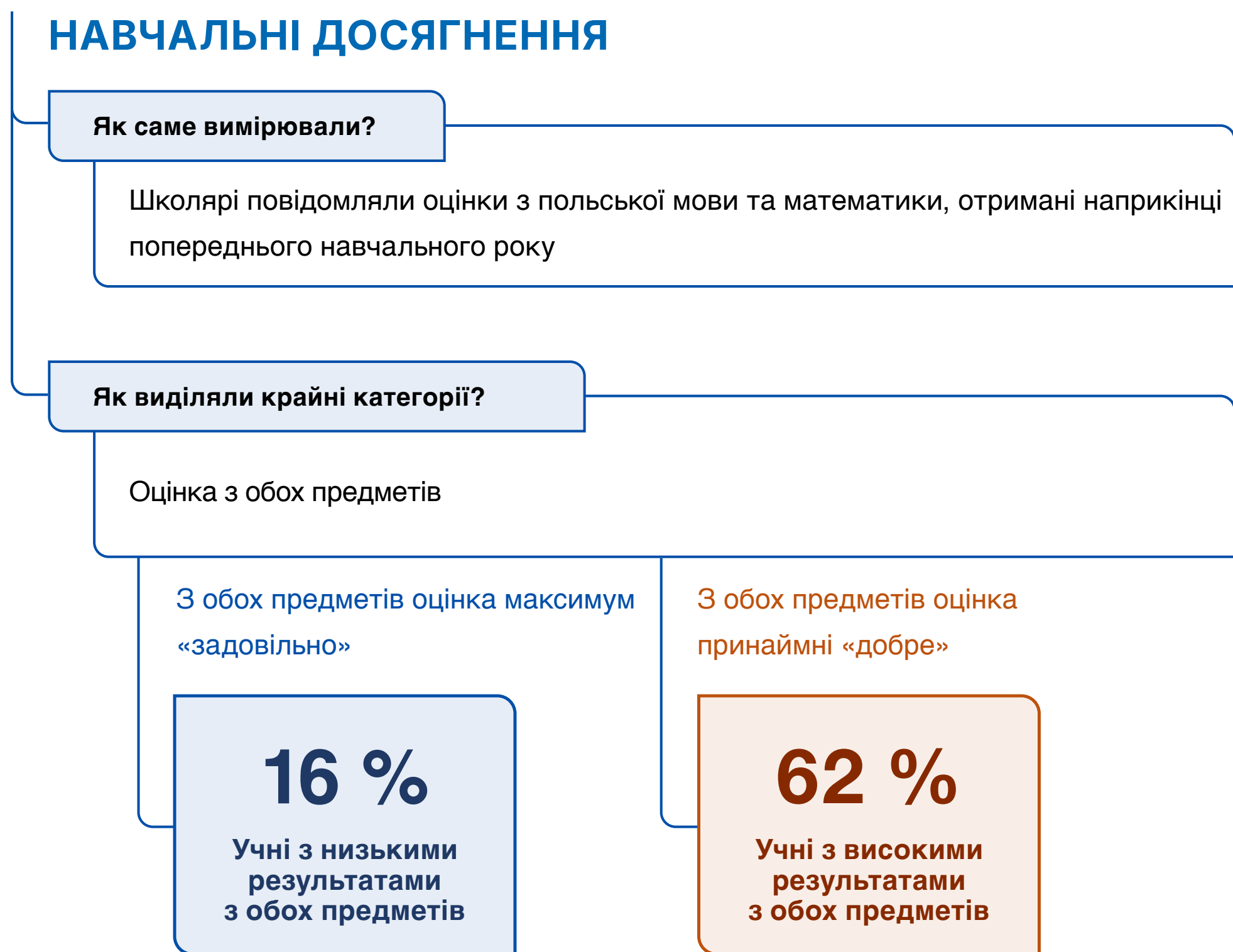
46 %

Учні з низьким
рівнем емоційної
включеності

3 або 4 твердження
з відповідями
«**радше погоджуюся**» або «**цілком**
погоджуюся»

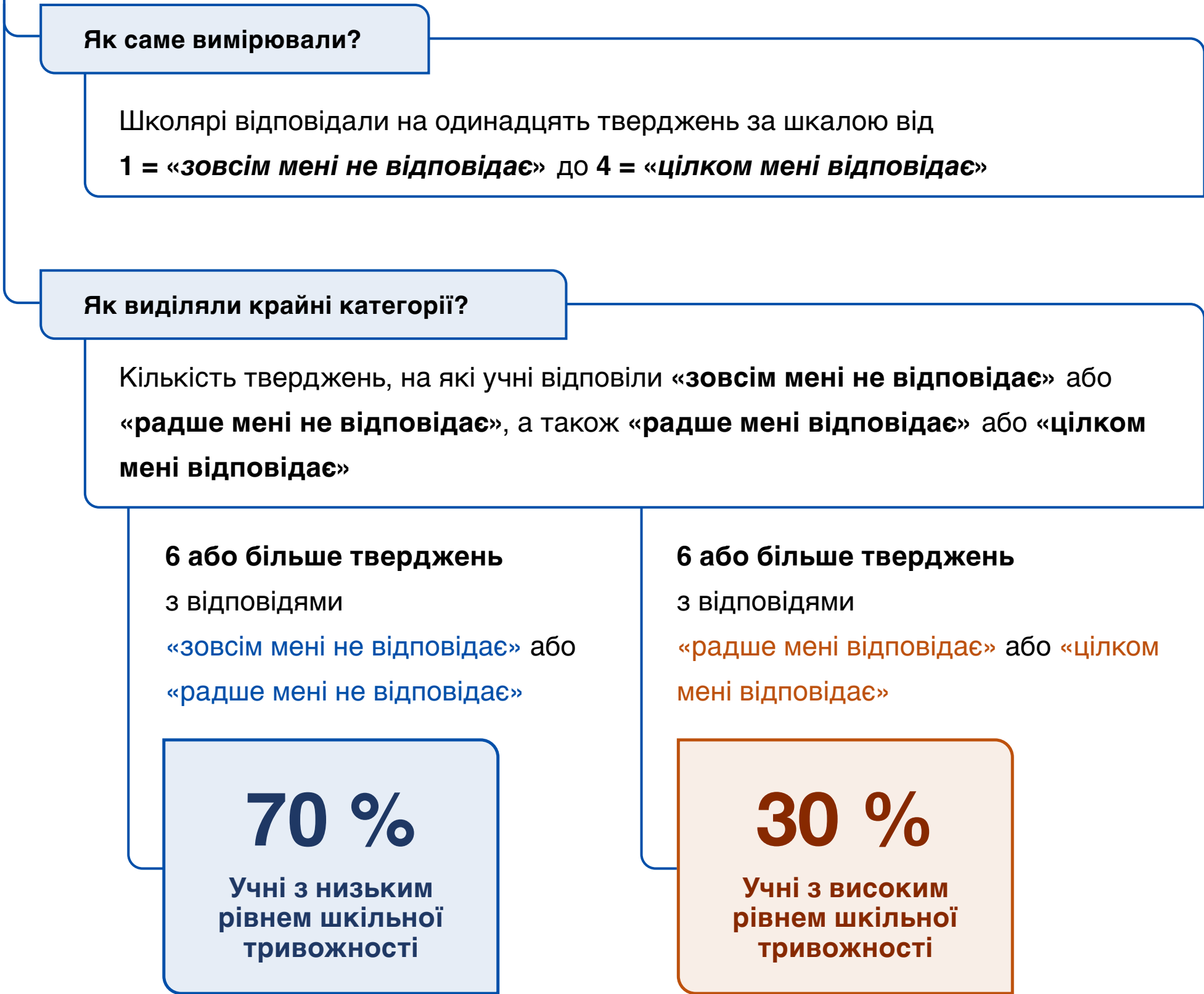
40 %

Учні з високим
рівнем емоційної
включеності

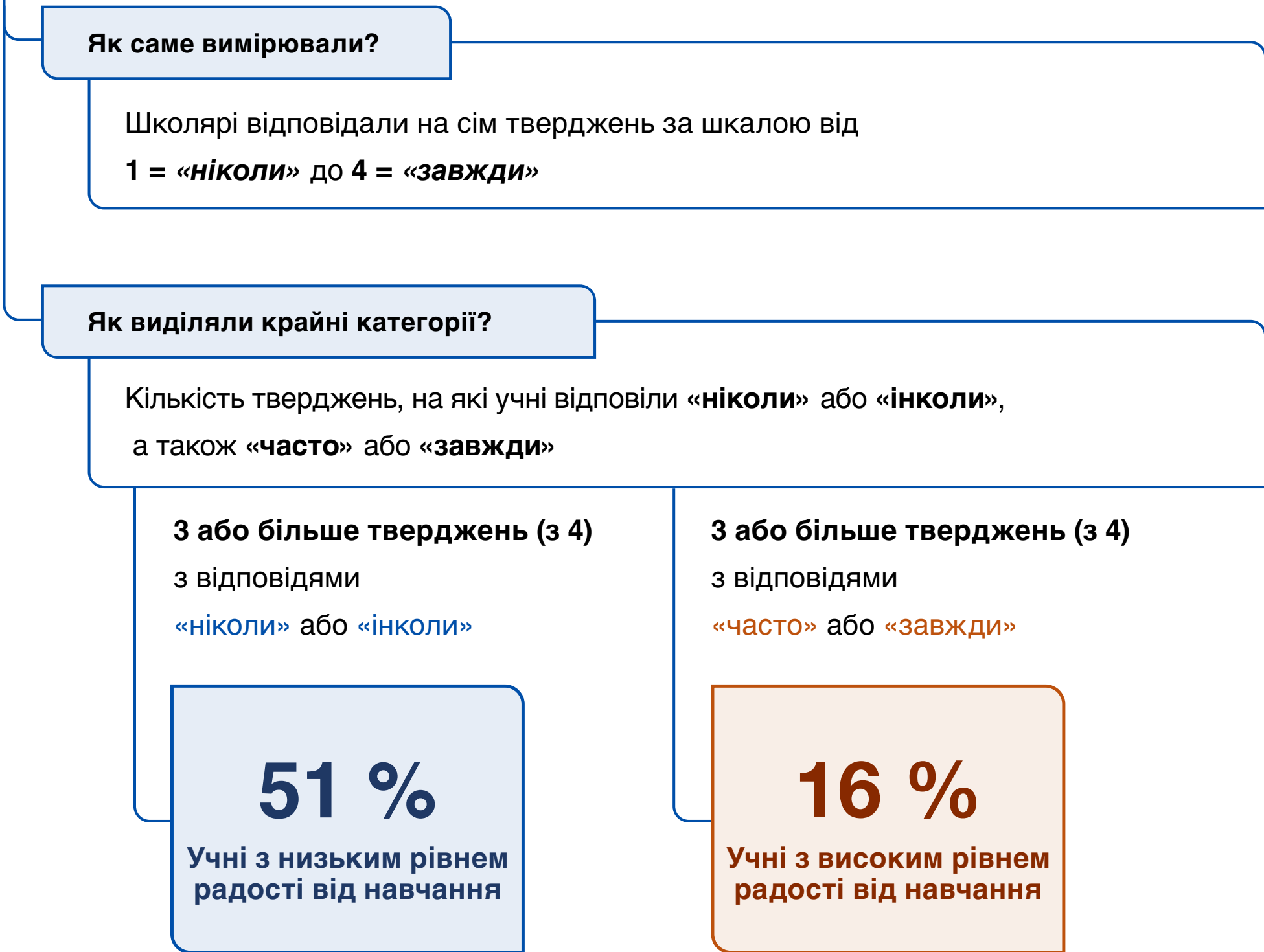

Позитивні та негативні емоції, пов'язані зі школою

ШКІЛЬНА ТРИВОЖНІСТЬ (AAS)

РАДІСТЬ ВІД НАВЧАННЯ (SSWQ-JL)

3. Які відмінності у рівнях психосоціального добробуту між польськими та українськими учнями у школах Польщі?

Вимір добробуту	Конкретний аспект	Відмінності між польськими та українськими учнями, які навчаються в польських школах		Статистична значущість
		польські учні	українські учні	
Педагогічні навчально-виховні практики	Сприйняття учнями практик інклюзивного навчання	$M = 2.90 (SD = 0.65)$	$M = 2.85 (SD = 0.61)$	немає відмінностей
	Сприйняття нерівності у ставленні вчителя	$M = 3.24 (SD = 0.86)$	$M = 3.49 (SD = 0.86)$	*
Взаємини з однокласниками	Самотність і незадоволеність взаєминами з однолітками	$M = 1.80 (SD = 0.56)$	$M = 1.90 (SD = 0.58)$	немає відмінностей
	Суб'єктивний статус серед однолітків	$M = 3.31 (SD = 0.86)$	$M = 2.79 (SD = 0.84)$	***
	Відчуття соціальної включеності	$M = 3.21 (SD = 0.67)$	$M = 2.99 (SD = 0.71)$	**
	Досвід зазнавання агресії з боку однолітків	$M = 2.13 (SD = 0.95)$	$M = 1.88 (SD = 0.89)$	*
	Міжособистісна самоефективність	$M = 3.66 (SD = 0.7)$	$M = 3.38 (SD = 0.67)$	**

Вимір добробуту	Конкретний аспект	Відмінності між польськими та українськими учнями, які навчаються в польських школах		Статистична значущість
		польські учні	українські учні	
Мотиваційно-емоційна залученість у шкільне навчання	Відчуття освітньої мети	$M = 2.57 (SD = 0.75)$	$M = 2.80 (SD = 0.69)$	*
	Академічна Я-концепція	$M = 2.71 (SD = 0.67)$	$M = 2.69 (SD = 0.54)$	немає відмінностей
	Емоційне ставлення до школи	$M = 2.37 (SD = 0.76)$	$M = 2.75 (SD = 0.75)$	***
Шкільні досягнення	Підсумкові річні оцінки з польської мови в польській школі	$M = 4.28 (SD = 1.02)$	$M = 3.60 (SD = 1.03)$	***
	Підсумкові річні оцінки з математики в польській школі	$M = 4.10 (SD = 1.17)$	$M = 3.39 (SD = 1.13)$	***
Позитивні та негативні емоції, пов'язані зі школою	Шкільна тривожність	$M = 2.18 (SD = 0.64)$	$M = 2.11 (SD = 0.55)$	немає відмінностей
	Радість від навчання	$M = 2.20 (SD = 0.65)$	$M = 2.45 (SD = 0.70)$	**

Легенда: * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

Українські учні демонструють позитивніше ставлення до польської школи та вищу готовність до навчання, ніж їхні польські однолітки. Як і місцеві школярі, вони вважають, що вчителі підтримують їх та пристосовують навчальний процес до їхніх потреб, навіть попри нижчі річні оцінки з таких ключових предметів, як польська мова й математика. Водночас власний рівень соціального функціонування українські учні оцінюють нижче, ніж їхні польські ровесники. Проте дані не вказують на прояви ворожості, агресії чи насильства з боку місцевих школярів.

4. Що є предикторами психосоціального добробуту школярів у межах різних його вимірів?

Взаємодія предикторів досліджувалася за допомогою лінійної регресійної моделі.

Сфера	Чинники, пов'язані з вищим рівнем	Чинники, пов'язані з нижчим рівнем
Педагогічні навчально-виховні практики		
Сприйняття інклюзивних практик	• немає	• чоловіча стать • «інша» стать
Сприйняття рівності у ставленні	• українська національність	• рівень освіти: 6–8 класи • «інша» стать
Взаємини з однокласниками		
Самотність і незадоволеність взаєминами	• рівень освіти: 6–8 класи • неповна сім'я • особливі освітні потреби • «інша» стать	• чоловіча стать

Сфера	Чинники, пов’язані з вищим рівнем	Чинники, пов’язані з нижчим рівнем
Суб’єктивний статус серед однолітків	• немає	• українська національність • рівень освіти: 6–8 класи • неповна сім’я • особливі освітні потреби • «інша» стать
Відчуття соціальної включеності	• чоловіча стать	• українська національність • рівень освіти: 6–8 класи • неповна сім’я • особливі освітні потреби • «інша» стать
Досвід зазнавання агресії	• неповна сім’я • «інша» стать	• українська національність
Міжособистісна самоефективність	• чоловіча стать	• українська національність • неповна сім’я • особливі освітні потреби • «інша» стать

Сфера	Чинники, пов’язані з вищим рівнем	Чинники, пов’язані з нижчим рівнем
Мотиваційно-емоційна залученість у навчання		
Відчуття освітньої мети	українська національність	- рівень освіти: 6–8 класи - чоловіча стать «інша» стать
Академічна Я-концепція	чоловіча стать	- рівень освіти: 6–8 класи - неповна сім’я - особливі освітні потреби
Емоційне ставлення до школи	українська національність	- рівень освіти: 6–8 класи - чоловіча стать «інша» стать
Шкільні досягнення		
Підсумкова річна оцінка з польської мови в польській школі	рівень освіти: 6–8 класи	- українська національність - неповна сім’я «інша» стать
Підсумкова річна оцінка з математики в польській школі	чоловіча стать	- українська національність - рівень освіти: 6–8 класи - неповна сім’я - особливі освітні потреби

Сфера	Чинники, пов’язані з вищим рівнем	Чинники, пов’язані з нижчим рівнем
Позитивні та негативні емоції, пов’язані зі школою		
Шкільна тривожність	- рівень освіти: 6–8 класи - неповна сім’я - особливі освітні потреби	чоловіча стать
Радість від навчання	українська національність	- рівень освіти: 6–8 класи «інша» стать

Основні висновки

Позитивне ставлення учнів з України до школи

- Задекларований рівень задоволеності навчанням серед учнів-мігрантів з України є вищим, ніж серед польських школярів.
- Вчителі сприймаються ними як фахівці, що надають підтримку і гнучко реагують на потреби своїх вихованців.
- Позитивне ставлення може зумовлюватися відчуттям безпеки, стабільності та додаткової уваги з боку педагогів.

Нерівність у навчальних досягненнях

- Попри позитивне ставлення, українські школярі мають нижчі результати з польської мови та математики.
- Причинами можуть бути мовні труднощі, попередні перерви в освіті, відмінності в навчальних програмах та стрес, пов'язаний з міграцією.

Труднощі соціального функціонування українських учнів

- Ці учні нижче оцінюють власні стосунки та участь у соціальному житті школи.
- Вони не повідомляють про частий досвід агресії чи відкриту неприязнь, проте відчуваються ізольованими та «поза групою».

Тривожна ситуація навколо учнів з особливими освітніми потребами

- Рівень їхнього освітнього та соціального добробуту є значно нижчим, ніж у ровесників без особливих потреб.
- Результати підтверджують нижчу самооцінку, гірші освітні досягнення та труднощі у стосунках з однолітками.
- Цю групу слід розглядати як особливо вразливу до освітнього та соціального виключення.

Дослідження виявило складну ситуацію шкільного добробуту в різnorідних класах. Серед основних викликів: освітня нерівність, обмежена соціальна залученість та загроза маргіналізації учнів з особливими освітніми потребами. Виявлено потребу в системному посиленні механізмів підтримки та в залученні всіх шкільних колективів до створення середовища, сприятливого для навчання, взаємин та інтеграції всіх учнів.

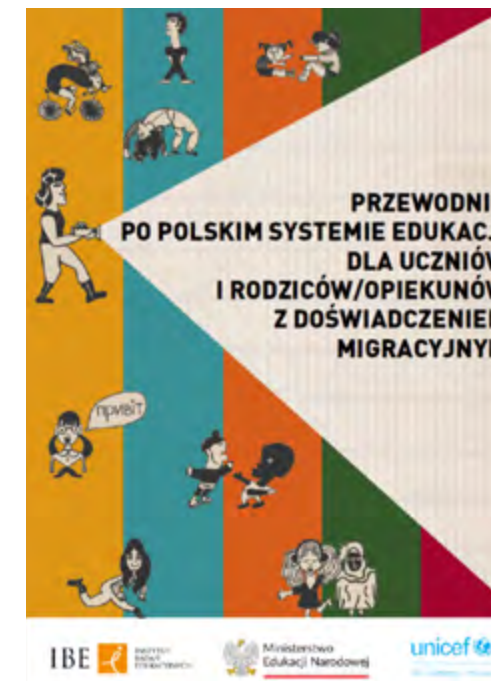
Рекомендації та імплікації для практики

1. **Пріоритизація психосоціального добробуту** учнів шляхом впровадження загальношкільного підходу, що охоплює навчальні, виховні та організаційні заходи.
2. **Формування позитивного шкільного клімату**, де панують повага, підтримка та рівні можливості розвитку для всіх вихованців, незалежно від походження чи здібностей.
3. **Інтеграція соціально-емоційної освіти** у навчальну програму для систематичного розвитку соціальних та емоційних компетентностей школярів.
4. **Просування рівності, включеності та різноманітності** як ключових умов психосоціального добробуту та усунення всіх форм виключення й дискримінації у шкільному середовищі.
5. **Створення безпечного навчального середовища** шляхом впровадження політик протидії насильству, механізмів реагування на нерівне ставлення та розвитку програм підтримки між однолітками (менторство, медіація).
6. **Цільова підтримка учнів з досвідом міграції** та особливими освітніми потребами шляхом адаптації методів навчання та комунікації до індивідуальних потреб.
7. **Систематична діагностика та моніторинг** психічного здоров'я школярів, що забезпечує швидке реагування на труднощі, які виникають.
8. **Формування узгодженої системи співпраці школи** з батьками та фахівцями (психологами, педагогами, медичними закладами) для підтримки молоді.
9. **Розробка індивідуальних шляхів підтримки учнів** з особливими потребами, що враховують освітні, емоційні та соціальні аспекти.
10. **Інтеграція виховних і профілактичних заходів** у стандартний навчальний процес задля забезпечення психосоціального добробуту як основи якості навчання та повної залученості учнів.

Заходи проєкту «Школа, доступна для всіх» для підтримки психосоціального добробуту в школах

Майстер-класи «I'm well» («Я почуваюся добре») спрямовані на зміцнення психосоціального добробуту учнів у навчальній, соціальній та емоційній сферах, зокрема в інклюзивному та багатокультурному середовищі. Програма підтримує автономію в навчанні, розвиток міжособистісних відносин та емоційних навичок. Цільова аудиторія – учні 4–8 класів загальноосвітніх шкіл. Опосередковано програма також сприяє підвищенню компетентності шкільних спеціалістів у сфері психоосвітньої роботи.

«Посібник з польської освітньої системи» є практичним джерелом інформації про польську систему освіти, який підтримує батьків та учнів з досвідом міграції та біженства у процесі адаптації до нового середовища. Публікація доступно описує роботу освітньої системи від дитячих садків до шкіл, представляє наявні форми психолого-педагогічної підтримки та надає практичні рекомендації щодо інтеграції та розвитку дітей у польських навчальних закладах.

Посібники та супровідні подкасти, створені для підтримки директорів у організації освіти, доступної для всіх школярів, зокрема дітей з різноманітними освітніми потребами та досвідом міграції. Публікації висвітлюють співпрацю школи з психолого-педагогічними центрами та медичними закладами, роль стратегічного управління, формування організаційної культури та оцінювання учнів з різними потребами. Викладені у них матеріали, приклади та рефлексії слугують джерелом натхнення для створення високоякісної освіти, що сприяє інклюзії.

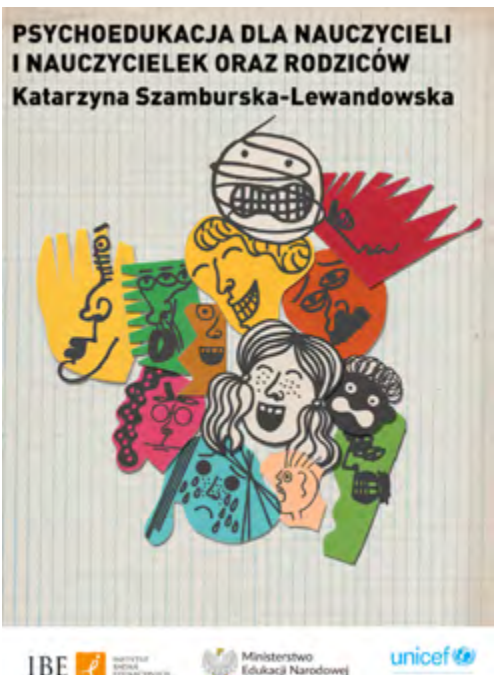
Видання «Пригоди Іншого» підтримує вчителів шкіл і дитячих садків у роботі з міжкультурної інтеграції. Воно містить поради та готову програму занять на основі міжкультурних казок, включно зі сценаріями та навчальними матеріалами, спрямованими на створення позитивної атмосфери в групах з культурним різноманіттям. Цільова аудиторія – вчителі дітей дошкільного та початкового шкільного віку.

Програма «Я говорю і розумію» підтримує розвиток мовлення дітей дошкільного віку, зокрема дітей із затримками розвитку та досвідом міграції. Заснована на емпіричних знаннях про розвиток мовлення, вона охоплює всі аспекти мови (граматику, семантику, прагматику, фонологію), а також містить матеріали для проведення загальних і спеціалізованих занять та рекомендації для вчителів і батьків. Цільова аудиторія – вчителі та фахівці (логопеди, педагоги, психологи, терапевти), які працюють у дошкільних закладах, а також батьки дітей дошкільного віку.

Програма наставництва «Разом веселіше» підтримує учнів з досвідом міграції у польських школах, зменшуючи відчуття ізоляції, зміцнюючи емпатію та соціальні зв'язки, а також полегшуючи адаптацію. Вона передбачає об'єднання цих школярів у пари з польськими учнями-наставниками, а діяльність супроводжується підтримкою вчителів-координаторів. Програма включає посібник та навчальні вебінари.

Програма психолого-освітніх зустрічей допомагає вчителям і батькам набутися знання і навички, необхідні для ефективного вирішення щоденних виховних і опікунських завдань. Зустрічі спрямовані на інформування та розвиток компетенцій, які дозволяють створювати безпечне середовище для дітей та підлітків, підтримувати їх у ситуаціях емоційної та поведінкової кризи, а також зміцнювати їхні ресурси та можливості.

Повна версія публікації: Б. Папуда-Долінська, П. Грігель, Г. Шумський, М. Карвовський, М. Бочковська, А. Блацак, К. Веяк (2026). Психосоціальний добробут учнів у школі в різномірних класах. Інститут освітніх досліджень – Державний науково-дослідний інститут. <https://doi.org/10.24131/9788368313949>.

<https://ibe.edu.pl/pl/szkola-dostepna-dla-wszystkich-opis-projektu>